

Posudek oponenta:

Mgr. Jakub Binter

Práce: Heterosexismus a předsudky vůči sexuální orientaci: zkušenosti studujících na FHS UK

Autor: Zuzana Šádková

Předložená práce se zabývá tématem pohledu osob s většinovou orientací na osoby s orientací menšinovou a to s ohledem na gender, víru a velikost města, ze kterého pochází.

Postavení menšin ve společnosti je v mnoha případech velmi podstatný problém zejména tam, kde existuje podezření na možné znevýhodnění, ale také zvýhodnění osob odlišných od většiny. V práci je řešen zejména pohled na osoby s odlišnou sexuální orientací, či preferencí (v práci není specifikováno).

Autorka na prvních 24 stranách představuje svá východiska a teoretické ukotvení práce. Je škoda, že se v teoretickém úvodu nevyskytuje žádné jiné hledisko, než genderově angažované, a že je užit relativně malý počet akademických zdrojů, přesto, že jich existuje opravdu velké množství. Celkový počet zdrojů je 41, z nichž je část druhotnými citacemi a část citacemi příruček jak dělat výzkum. Literatura je většinou starší, než by bylo vhodné (15 let stará) i přesto, že je jistě mnoho nových publikací. Jako velkou chybu vidím to, že se v literatuře neobjevuje žádná psychologická literatura, která se zabývá postoji či předsudky a tím, co je ovlivňuje, což je do velké míry obsahem práce. Dále v práci chybí definování základních pojmů (nehledě na postoje), jako je gender, což se v praxi odráží tak, že pojem gender autorka v práci užívá zástupně jako termín biologické pohlaví. Studentka také upozorňuje, že správné je používat termín „gay“ oproti termínu homosexuál, což je v rozporu s odbornou literaturou na toto téma, se kterou jsem se dosud setkal. Autorka interpretuje stanoviska v manuálu DSM, kde se zabývá egodistonní poruchou, ovšem neuvádí, kterou verzi kritizuje a vzhledem k tomu, že jich je pět a poslední je relativně nový těžko se s touto informací dá zacházet. Navíc v ČR se užívá k diagnostice spíše MKN 10 a nikoli DSM 4 a 5, která je přednostně severoamerická.

Co se týče formální stránky práce, je velmi jasně strukturovaná, jasně dělená na teoretickou a praktickou část. Citace mají nejednotnou formu a bohužel také nesprávnou formu. Autorka cituje v závorce za tečkou ukončující větu, navíc studentka někde tečku dělá až za citací a někde vůbec (str. 29). Také je zvláště užívána forma citací i se stranou tam, kde jde o parafráze a nikoli přímé citace.

Praktická část je ovšem zdaleka největší slabinou celé práce. Nejdříve bych začal tvorbou, modifikací a užitím dotazníku, pak pokročil k získání dat, analýze dat, interpretaci dat a diskusi výsledků, protože chyba je v každé ze zmíněných pasáží.

Tvorba dotazníku proběhla velmi nestandardně a to překladem některých částí dotazníků jiných v kombinaci s vlastními otázkami. Autorka v práci tvrdí, že tvorbu dotazníku konzultovala se svou vedoucí a nevím tedy, kdo nese v tuto chvíli větší díl odpovědnosti. Například jsou zcela nevhodně položené socio-demografické otázky – binární otázka (ano/ne) u velikosti města a víry je dobrým příkladem špatného tázání. Vzhledem k faktu, že to jsou klíčové otázky pro celou práci, a minulé výzkumy je ukázali jako klíčové, je toto zcela nedostačující a zpracování těchto otázek je velmi nesnadné, ne-li zbytečné. Dotazník také neobsahuje otázky na vlastní gender odpovídající osoby (pohlaví jsem pochopil, obsahuje), sexuální orientaci, zkušenost s problematikou. Také slučuje vyučované předměty, které jsou v principu v opozici a oba je považuje za relevantní zdroje dat o lidské sexualitě – lidská sexualita a genderová studia. V jedné otázce je špatný překlad, který vede k tzv. dvouhlavňovce (Být lesbou samo o sobě není problémem. Problém z toho dělá společnost) a v jedné otázce je možné odpověď, kvůli nevhodnému použití záporu, vztáhnout na oba konce škály (Gayům by nemělo být dovoleno učit na školách). Následně se autorka potýká se špatným vymezením pojmů – gay páry znamená pro ni pouze mužské homosexuální páry nebo všechny homosexuální páry – tedy i lesby?

Škály v dotazníku jsou také velmi problematické. Nemohu soudit (protože je autorka neuvedla – rád bych měl k nahlédnutí při obhajobě) jak vypadaly původní škály, ale věřím, že střední možnost nebyla „nevím“, protože jde o velký problém, co se statistického zpracování dat týká, zejména pokud je uprostřed škály. Tento krok mění výpovědní hodnotu dat a jistě netvoří střed škály, ale samostatnou jednotku. Navíc u dotazníku počítá studentka jednotný skóre, což u dotazníku, který není validizovaný (na rozdíl od verze původní) není možné. Dále modifikuje zkrácenou verzi ověřovanou proti původnímu dlouhému dotazníku, který prodělal dlouhý vývoj, zkrácených verzí je více typů.

Rozesláním mezi studenty studentka také udělala svého typu anketu a je pravděpodobné, že výsledky jsou dobrovolností účasti ovlivněny. Zejména u tohoto do nějaké míry kontroverzního tématu je to problém, který je v práci třeba jasně diskutovat. Ba co hůře v počátku dotazníku sdělí svým respondentům jaký je účel ankety, což opět považuji za metodologicky nesprávné a zavádějící – především ve vztahu k tématu výzkumu.

Co se týče analýzy dat, za kterou studentka v poděkování děkuje odborníci, je problematické, že to, co nazývá analýzou dat, je z větší části v podstatě deskriptivou dat se kterými dále nepracuje (str. 39 - 40). Zápisy výsledků testů jsou nestandardní – např. T testu, nebo hladina signifikance je označována „P“ a nikoli „p“, jak má být, zápis „menší, než 0.00“ se tvoří špičatou závorkou.

Diskuse výsledků obsahuje pouze 11 odkazů na odbornou literaturu a testovatelné výsledky místo jejich testování spíše vyvozuje z deskriptivních analýz, nebo odpovědi volných z konců dotazníku - dokonce jedné odpovědi i když původní vzorek čítá 600 osob.

Zcela chybí hodnocení kvality výzkumu a návrh možného zlepšení výsledků.

Studentka si také nedrží odstup a v textu se občas objevují slova jako „naštěstí“.

I přes zvolené téma, které by dovolovalo zajímavé zpracování a přístup ke vzorku studentů autorka nevyužila potenciál. Zdá se mi, že se snažila zachránit před prodloužením studia a práce je dělaná na poslední chvíli. Bohužel nejsem schopen posoudit, nakolik je tento výsledek způsoben prací studentky samotné a na kolik instruktáží vedoucí, kterou jako konzultující mnohokrát uvádí. Studentka se mi z práce zdá být pečlivá, nicméně metodologií výzkumu a vědeckou prací zcela nepoznamenaná.

Práce se mi velmi těžko hodnotí, protože je problematická prakticky ve všech pasážích. Nejhorší je však pocit, že promrhala výbornou šanci na získání dat a místo vědeckého přístupu k tvorbě dotazníku, analýzám a interpretacím přistoupila jako, s prominutím, pejsek a kočička, když vaří dort.

Celkově práci hodnotím známkou dobře až nedostatečně s ohledem na obhajobu, která doufám ukáže, že studentka nad problematikou opravdu kriticky přemýšlí.

Na obhajobě by studentka měla rozhodně předvést, že chápe pojmosloví vlastního oboru, chápe postoje a jejich vytváření z psychologického hlediska, je kritická k výběru vzorku (anketa, kvótní výběr...), ví, jak se validizuje dotazník (vzhledem k problematičnosti celé práce včetně vysvětlení užití Cronbach Alpha a Faktorové analýzy při tvorbě dotazníku), užití odpovědi „nevím“ (statisticky) a vysvětlení zpracování binárních a škálových proměnných ve výzkumu.

26. 5. 2015, Unhošť

Mgr. Jakub Binter